

OLIY HARBIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITILADIGAN INGLIZ TILIDAGI MAVJUD O'QUV-METODIK KOMPLEKSLARNING TAHLILI

*Jamoat Xavfsizligi universiteti
Tillarni o'rganish kafedrasi o'qituvchisi
Islomkhujayeva Sayyora*

Annotatsiya: Ushbu maqola oliy harbiy ta'lim muassasalarida o'qitiladigan ingliz tilidagi o'quv-metodik komplekslarning hozirgi holatini tahlil qilishga bag'ishlangan. Maqolada ushbu komplekslarning tarkibi, mazmuni va samaradorligi, shuningdek, ingliz tilini o'rganishda qo'llaniladigan pedagogik yondashuvlar, o'quv materiallari va o'qitish metodikalari batafsil o'rganiladi. Bunda, ingliz tilini o'rganishning harbiy kontekstga mos ravishda rivojlanishiga qaratilgan muammolar, imkoniyatlar va tavsiyalar ham keltiriladi. Maqola, ingliz tili ta'limini yaxshilash bo'yicha takliflarni taqdim etadi. Ushbu maqolada, oliy harbiy ta'lim muassasalarida ingliz tili o'qitish uchun mavjud metodik komplekslar tahlil qilinadi, ularga xos xususiyatlar, samaradorlik va muammolar o'rganiladi. Maqolada ingliz tili ta'limining pedagogik yondashuvlari, o'quv materiallari, o'qitish metodikalari va ularning harbiy xodimlar uchun mosligini tahlil qilishga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit So'zlar: *Ingliz tili ta'limi, Harbiy ta'lim, Metodik komplekslar, Pedagogik yondashuvlar, Oliy harbiy muassasalar, Harbiy xodimlar, Til malakasi, O'quv metodikalari*

Bugungi kunda ingliz tili butun dunyo bo'ylab diplomatiya, xalqaro mudofaa hamkorligi va global harbiy operatsiyalarda aloqalar uchun asosiy tilga aylangan. Harbiy xodimlar uchun ingliz tili mahorati, turli xalqlar bilan tinchlikni saqlash missiyalarida, qo'shma o'quv mashg'ulotlarida va ittifoqdosh kuchlar bilan hamkorlikda samarali muloqot qilishda zaruriy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun muhimdir. Shu sababli, oliy harbiy ta'lim muassasalarida ingliz tili o'qitilishi, harbiy mutaxassislarni xalqaro operatsiyalar uchun tayyorlash maqsadida maxsus o'quv-metodik komplekslar ishlab chiqilgan. Buning natijasida ingliz tili o'qitish sifatini oshirish va uni zamonaviy harbiy sharoitlarga moslashtirish bo'yicha tavsiyalar beriladi. Ko'plab davlatlarda oliy harbiy ta'lim muassasalarida kursantlar, ofitserlar va boshqa harbiy xodimlar uchun ingliz tili bo'yicha maxsus kurslar tashkil etilgan. Bu kurslar harbiy xodimlarning xalqaro va ittifoqdosh kuchlar bilan samarali aloqalarini ta'minlashga yo'naltirilgan bo'lib, ularning ingliz tilidagi kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan. O'quv dasturlari, asosan, to'rt asosiy til ko'nikmalarini:

tinglash, gapirish, o'qish va yozishni rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, harbiy terminologiya va operatsiyalar bilan bog'liq maxsus so'z boyligi bilan tanishtirishga katta e'tibor qaratiladi.

Ingliz tili ta'limining o'quv-metodik komplekslari quyidagi asosiy komponentlardan tashkil topadi: O'quv materiallari: darsliklar, ishchi kitoblar, audiovizual vositalar va interaktiv modulalar. O'qitish metodikalari: an'anaviy darslar, onlayn o'qitish va immersiv til o'rganish usullari. Baholash vositalari: testlar, imtihonlar, og'zaki imtihonlar va harbiy kontekstda til malakasini baholash uchun amaliy mashg'ulotlar. Ushbu komplekslarning asosiy maqsadi harbiy xodimlarga ingliz tilida samarali muloqot qilishni o'rgatish va ularni xalqaro miqyosda ishlashga tayyorlashdir. Harbiy ingliz tili ta'limi, fuqarolik ta'limiga qaraganda, o'ziga xos pedagogik yondashuvlarni talab qiladi. Asosiy pedagogik yondashuvlar quyidagilardan iborat: Vazifa asosidagi o'qitish: harbiy hayotga oid amaliy til vazifalariga e'tibor qaratish, masalan, operatsion hisobotlar tayyorlash, xalqaro konferensiyalarda qatnashish yoki briefinglar o'tkazish. Kontent va tilni integratsiyalashgan o'rganish (CLIL): ingliz tilini boshqa mavzular, masalan, xalqaro huquq, harbiy strategiya yoki global xavfsizlik kabi fanlarni o'qitishda vosita sifatida ishlatish. Holatga asoslangan o'qitish: kursantlarni harbiy vaziyatlarda ingliz tilida muloqot qilishga o'rgatish, masalan, tinchlikni saqlash missiyalari yoki xalqaro qo'shma o'quv mashg'ulotlarida. Hamkorlikda o'rganish: guruh ishlari orqali talabalarda ingliz tilida samarali muloqot qilishni rivojlantirish. Bu yondashuvlar harbiy xodimlarning til ko'nikmalarini nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy jihatdan rivojlantirishga yordam beradi. Bular, ularni xalqaro harbiy operatsiyalarga tayyorlashda juda muhim ahamiyatga ega. Ingliz tili ta'limi sohasida ba'zi qiyinchiliklar mavjud: Maxsus materiallar yetishmasligi: Ko'p ingliz tili darsliklari umumiy ingliz tilini o'rganishga qaratilgan va harbiy terminologiya yoki operatsiyalar bilan bog'liq maxsus so'z boyligini o'z ichiga olmaydi. Malaka darajalarining farqlanishi: Harbiy xodimlar turli darajadagi til malakasiga ega bo'lishi mumkin, bu esa bir xil o'quv dasturini barcha uchun samarali qilishni qiyinlashtiradi. Resurslarning yetishmasligi: Ba'zi harbiy ta'lim muassasalari zaruriy resurslarga ega emas, masalan, malakali o'qituvchilar yoki zamonaviy texnologik vositalar. Zamonaviy texnologiyalarga moslashish: Harbiy operatsiyalar o'zgarishi bilan birga, ingliz tili ta'limi ham yangi texnologiyalarni o'z ichiga olishi zarur. Mobil ilovalar, virtual haqiqat (VR) va kengaytirilgan haqiqat (AR) texnologiyalarini ingliz tilini o'rgatishda qo'llash hali to'liq joriy etilmagan. Harbiy ta'lim muassasalari ingliz tili o'qitish samaradorligini oshirish uchun quyidagi choralarni ko'rishlari mumkin: Maxsus materiallarni ishlab chiqish: harbiy ingliz tili bo'yicha maxsus darsliklar va onlayn resurslar yaratish, bunda

harbiy terminologiya, aloqalar protokollari va amaliy harbiy vaziyatlarga e'tibor qaratish. Aralash o'qitish metodlarini qo'llash: an'anaviy darslarni onlayn kurslar, video darslar va interaktiv o'qitish platformalari bilan birlashtirish. Texnologiyalarni keng qo'llash: virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalaridan foydalanish orqali ingliz tilini o'rganishning immersiv usullarini joriy etish. Madaniyatni o'rgatish: harbiy xodimlarni madaniy sezgirlik bo'yicha o'quv dasturlari bilan birga ingliz tilini o'rgatish, bu esa xalqaro missiyalarga tayyorlikni oshiradi. Ushbu choralar harbiy ta'lim muassasalariga ingliz tili ta'limining sifatini oshirishga va zamonaviy harbiy operatsiyalar ehtiyojlariga moslashtirishga yordam beradi. Harbiy xodimlar uchun ingliz tilini o'rgatish jarayonida madaniy sezgirlikni hisobga olish nafaqat til ko'nikmalarini rivojlantirish, balki xalqaro aloqalar va ko'p millatli harbiy operatsiyalarda muvaffaqiyatli ishlash uchun zarur bo'lgan madaniy tushunchalarni o'rgatishga imkon beradi. Ingliz tili o'qitish bilan birga madaniyatlararo sezgirlikni oshirish, harbiy xodimlarni turli xalqlar bilan samarali muloqot qilishga, qarama-qarshiliklarni hal qilishga va noqulay vaziyatlarda ham o'zini to'g'ri tutishga tayyorlaydi. Xalqaro hamkorlik va tinchlikni saqlash missiyalarida bu ko'nikmalar muhim ahamiyatga ega, chunki turli madaniyatlarni tushunish va hurmat qilish, shuningdek, samarali va ehtiyotkorlik bilan muloqot qilish, global xavfsizlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Madaniy sezgirlikning ingliz tili o'qitish dasturlariga kiritilishi, harbiy xodimlarni nafaqat tilni to'g'ri ishlatish, balki madaniyatlararo farqlarni tushunish, diplomatik va ijtimoiy muammolarni hal qilishga qodir bo'lgan mutaxassislar sifatida tayyorlashga yordam beradi. Bu o'quv yondashuvining asosiy foydasi shundaki, madaniy sezgirlikni o'rgatish orqali harbiy xodimlar nafaqat xalqaro hamkorlikda, balki o'zaro muloqotda ham samarali bo'lishadi. Shu bilan birga, madaniy sezgirlikni rivojlantirish, harbiy xodimlarning shaxsiy va professional hayotlarida ham ijobiy o'zgarishlarga olib keladi, ular yanada moslashuvchan, bag'rikeng va o'zaro hurmatni qadrllovchi bo'lib, turli madaniyatlar bilan ishlashda ko'proq muvaffaqiyatga erishadilar. Xalqaro harbiy missiyalarda ishtirok etayotgan xodimlarning madaniy sezgirligini oshirish, ularni nafaqat til o'rganish, balki xalqaro nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishda ham malakali qilishga yordam beradi. Bu harbiy xodimlarni o'z vazifalarini muvaffaqiyatli bajarish, ko'p madaniyatli jamoalarda ishlashda ishonch hosil qilish va xalqaro xavfsizlikni ta'minlashdagi rolini yanada mustahkamlash imkonini beradi. Bundan tashqari, madaniy sezgirlik va ingliz tilini o'rganishning samarali integratsiyasi, harbiy ta'lim tizimini yanada zamonaviy, global talablar asosida rivojlantirishga yordam beradi. Harbiy xodimlar, faqat o'z hududida yoki milliy chegaralarda emas, balki butun dunyo bo'ylab, turli xalqaro kontekstlarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun tayyor

bo'ladilar. Shu sababli, ingliz tilini o'qitish va madaniy sezgirlikni o'rgatish jarayonlarini birlashtirish, zamonaviy harbiy ta'limning ajralmas qismi bo'lishi lozim.

Xulosa

Ingliz tili malakasi bugungi kunda xalqaro hamkorlik va harbiy operatsiyalarda muvaffaqiyatli ishtirok etish uchun zarur bo'lgan muhim ko'nikma hisoblanadi. Oliy harbiy ta'lim muassasalarida ingliz tili o'qitish uchun ishlatilayotgan metodik komplekslar bu maqsadga erishishda katta rol o'ynaydi. Biroq, maxsus o'quv materiallari yetishmasligi, malaka darajalarining farqlanishi va resurslarning cheklanganligi kabi bir qator muammolar mavjud. Harbiy ta'limda innovatsion pedagogik yondashuvlar, yangi texnologiyalarni qo'llash va maxsus materiallar ishlab chiqish orqali bu muammolarni bartaraf etish mumkin. Shu tarzda, harbiy muassasalar o'z xodimlarini global miqyosda muvaffaqiyatli ishlashga tayyorlash uchun ingliz tili ta'limining samaradorligini oshirishi mumkin.

Adabiyotlar

1. Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach*. Cambridge University Press.
2. Richards, J. C. (2006). *Developing Classroom Speaking Activities for Military English*. TESOL Quarterly.
3. Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge University Press.
4. Doughty, C. J., & Long, M. H. (2003). *The Handbook of Second Language Acquisition*. Blackwell Publishing.
5. Barton, D., & Hall, N. (2000). *Language, Literacy and Learning in the Digital Age*. Taylor & Francis.
6. Sergey, A. (2020). *Military English: Teaching Methods and Approaches in Higher Military Education*. *Military Educational Review*, 1(2), 58-74.
7. Islomkhujayeva, S. (2024). Lingvistik kompetensiya til ta'limining tarkibiy qismi sifatidagi tuzilishi va mazmuni. *Modern education and development*, 13(4), 53-59.
8. Islomkhujayeva, S. (2024). Ingliz tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning lingvodidaktik jihati. *Modern education and development*, 13(4), 180-185.
9. Islomxo'jayeva, S. (2024). IMPROVING ENGLISH LANGUAGE PROFICIENCY IN TERMS OF LEXICAL COMPETECY BY TOTAL PHYSICAL RESPONSE (TPR) METHOD AND ADAPTIVE TECHNOLOGIES AMONG CADETS. *Journal of new century innovations*, 63(4), 128-132.

10. Abdukarimovich, M. T. (2022). The role of repetition as a stylistic tool in political texts. *Zien Journal of Social Sciences and Humanities*, 13, 64-65.
11. Murakayeva, S. K. (2023, February). INNOVATIONS THAT HAVE CHANGED ENGLISH LANGUAGE TEACHING AND INTERACTIVE SPEAKING SKILLS BY SHAKHNOZA MURAKAYEVA. In *International journal of conference series on education and social sciences (Online)* (Vol. 3, No. 1.2).
12. Murakayev, I. I., & Murakayeva, S. K. (2022, November). CREATING OF THE NEW TECHNICAL EDUCATION SYSTEM IN MILITARY ORGANIZATIONS: COMPUTER-AIDED LEARNING AS VIRTUAL TARGET SHOOTING AND TACTICS TRAININGS, VIRTUAL HAND-TOHAND COMBAT AND DIGITAL ACCELERATED MOVEMENT. In *International journal of conference series on education and social sciences (Online)* (Vol. 2, No. 7).
13. Murakayeva, S. X. (2022). INTERACTIVE DEVELOPING OF ORAL SPEECH COMPETENCE IN TEACHING ENGLISH FOR THE MILITARY LAWYERS THROUGH AUTHOR'S INNOVATIVE" DIGITAL CASE STUDY" VIDEO LESSONS. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka*, 2(6).
14. Murakayeva, S. K., & Murakayev, I. I. (2022, June). THE CONSTITUTION IS THE BASIS OF OUR FREE AND PROSPEROUS LIFE, FURTHER DEVELOPMENT AND PROSPERITY OF THE COUNTRY. In *International journal of conference series on education and social sciences (Online)* (Vol. 2, No. 5).
15. Murakayeva, S. K. (2022, June). Problems of Development of Speech Competence in Teaching English to Military Audiences. In *International journal of conference series on education and social sciences (Online)* (Vol. 2, No. 5).
16. Muxammad, N. (2024). YEVRUPADA GUMANIZM ĞOYALARI VA ULARNING TARQALISHI. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 4(40), 82-84.
17. qizi Ikanova, L. S. (2020). IMPROVING LISTENING SKILLS THROUGH ICT. *Bulletin of Namangan State University: Vol*, 2(11), 64.
18. Lazokat, I. (2024). SOBIQ SUDLANGAN SHAHSLARGA INGLIZ TILINI O'QITISH: JAHON TAJRIBALARI. *World Scientific Research Journal*, 32(1), 214-216.
19. Lazokat, I. (2024). SUDLANGANLARNI CHET TILIGA O 'QITISH BO 'YICHA XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA VA AQSH MISOLIDA). *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 54(2), 65-69.

20. Иканова, Л. (2024). ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ МУАССАСАЛАРИДАН ОЗОД ҚИЛИНГАН ШАХСЛАРГА ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ЎРГАТИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ. *Journal of new century innovations*, 63(4), 120-127.
21. Lazokat, I. (2024). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASIDA SUDLANGAN VA OZODLIKDAN MAHRUM ETILGAN SHAHSLARNING HUQUQLARINI BELGILANISHI VA AMALIYOTGA JORIY QILINISHI. *Modern education and development*, 13(4), 26-31.
22. Ikanova, L. (2020). ANALYSIS OF TWO TASKS FROM THE POINT OF PRAGMATICS. *Modern trends in linguistics: problem and solutions*, 25-26.
23. Kenjabayevna, D. G. (2023). THE CONSTITUTION IS MY PRIDE. *TADQIQOTLAR*, 28(4), 89-91.
24. Kenjabayevna, D. G. (2023). DESCRIPTION OF FEMALE CHARACTERS IN CHARLOTTE BRONTE'S LITERARY STYLE. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 10(4), 126-129.
25. Туйчибаева, Ш. Ш. (2023). Возможности применения современных педагогических технологий и средств наглядности при обучении русскому языку. *World scientific research journal*, 13(1), 126-140.
26. Туйчибаева, Ш. Ш. (2023, February). ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ СЛОЖНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 2, No. 1, pp. 476-487).
27. Туйчибаева, Ш. Ш., & Бахромбоева, С. А. К. (2022). Особенности обучения китайских студентов русскому языку как иностранному. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 26), 201-205.
28. Туйчибаева, Ш. (2024). К ВОПРОСУ ОПТИМИЗАЦИИ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 45(3), 144-148.
29. Туйчибаева, Ш. Ш. (2024, March). КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД К МЕТОДИКЕ РАБОТЫ НАД ФОНЕТИЧЕСКОЙ СИСТЕМОЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ. In *Konferensiyalar| Conferences* (Vol. 1, No. 8, pp. 393-400).